

RAAP-NOTITIE *nummer*

Plangebied De Flinkert in Vessem

Gemeente Eersel

een archeologisch karterend booronderzoek

Colofon

Opdrachtgever: SAB

Titel: Plangebied De Flinkert in Vessem, gemeente Eersel; een archeologisch karterend booronderzoek

Status: conceptversie

Datum: 22-08-2013

Auteur: drs. J. Vansweevelt

Projectcode: VESFL

Bestandsnaam: NO*nummer*_VESFL

Projectleider: drs. J. Vansweevelt

Projectmedewerkers: niet van toepassing

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 57946

Bewaarplaats documentatie: RAAP Zuid-Nederland

Autorisatie: Dr. M. Verhoeven

Bevoegd gezag: Gemeente Eersel

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2013

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van SAB heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. een karterend booronderzoek uitgevoerd in plangebied De Flinkert te Vessem, gemeente Eersel. Het doel van dit onderzoek was het verkrijgen van inzicht in de archeologische resten die in het plangebied verwacht worden en de (te verwachten) fysieke kwaliteit daarvan.

Eerder is reeds een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied, waarbij een specifieke archeologische verwachting is opgesteld. Uit deze verwachting blijkt dat in het plangebied een hoge kans bestaat op het voorkomen van vindplaatsen uit de periode Neolithicum – Vroege Middeleeuwen. Voor het voorkomen van vindplaatsen uit het Laat Paleolithicum - Mesolithicum en de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd geldt een middelhoge verwachting.

De boorresultaten wijzen echter op een grotere mate van bodemverstoring dan verwacht werd op basis van het bureauonderzoek. Op basis van de bodemgesteldheid is de verwachte gaafheid van eventuele archeologische vindplaatsen laag. Bovendien zijn geen indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van archeologische resten. Het enige vondstmateriaal bestond uit een kleine hoeveelheid baksteengruis en enkele fragmenten recent glas.

Daarom worden in het plangebied geen (intacte) archeologische resten verwacht en vindt bij de huidige planontwikkeling geen verstoring van (eventuele) archeologische resten plaats.

Op basis van de onderzoeksresultaten ziet RAAP, vanuit archeologisch oogpunt, geen restricties ten aanzien van de verdere planvorming.

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Om deze te laten bekrachtigen in een selectiebesluit, kan contact worden opgenomen met de bevoegde overheid (Gemeente Eersel).

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

- *type onderzoek*: een karterend booronderzoek
- *bevoegde overheid*: gemeente Eersel
- *onderzoekskader*: vergunning nieuwbouw
- *datum veldonderzoek*: 16-08-2013
- *locatie (figuur 1)*:
 - *naam plangebied*: plangebied De Flinkert te Vessem
 - *plaats*: Vessem
 - *gemeente*: Eersel
 - *provincie*: Noord-Brabant
 - *toponiem*: De Flinkert
 - *kadastrale gegevens*: Vessem, sectie B nr. 1974 & 1785
 - *oppervlakte plangebied*: ca. 2.210 m²
 - *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 51C
 - *centrumcoördinaten (X/Y)*: 148200/381350
- *ARCHIS-vondstmeldingsnummers*: niet van toepassing
- *ARCHIS-waarnemingsnummers*: niet van toepassing
- *ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer*: 57946

1.2 Aanleiding en doelstelling

Naar aanleiding van de voorgenomen bouw van woningen met bijhorende parkeerplaatsen in het plangebied is reeds een archeologische bureaustudie uitgevoerd (Kremer & Hagens, 2011). In deze bureaustudie wordt voor het plangebied een vervolgonderzoek aanbevolen in de vorm van een karterend booronderzoek.

RAAP heeft dit karterend booronderzoek uitgevoerd conform de aanbevelingen. Het doel van dit onderzoek was in de eerste plaats het verkrijgen van inzicht in de bodemkundige situatie in het plangebied. Tevens dienden de boringen om archeologische resten in het plangebied op te sporen en de fysieke kwaliteit daarvan na te gaan.

1.3 Resultaten bureauonderzoek

Uit het bureauonderzoek (Kremer & Hagens, 2011) blijkt dat het plangebied, landschappelijk gezien, waarschijnlijk op een uitloper van een dekzandrug ligt. Het oorspronkelijke bodemprofiel kan bestaan uit een humuspodzol of een hoge zwarte enkeerdgrond.

Een intacte humuspodzol bedstaat uit een donkere, humeuze bovengrond (A-horizont) waaronder zich een bleke uitgespoelde laag bevindt (E-horizont); hieronder ligt een bruine inspoe-lingslaag (B-horizont) die overgaat in het onveranderde moedermateriaal (C-horizont; lichtgeel dekzand).

Hoge zwarte enkeerdgronden ontstaan door bewerking en bemesting van de bodem voor de landbouw. Kenmerkend is het voorkomen van een humusrijk plaggendek tot tenminste 50 cm – Mv. Aanvankelijk van de mate van bodemverstoring door vroegere grondbewerking, kunnen onder dit plaggendek nog (gedeeltelijk) bewaarde podzolprofielen aanwezig zijn.

Uit de gespecificeerde archeologische verwachting blijkt dat in het plangebied een hoge kans bestaat op het voorkomen van vindplaatsen uit de periode Neolithicum – Vroege Middeleeuwen. Voor het voorkomen van vindplaatsen uit het Laat Paleolithicum - Mesolithicum en de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd geldt een middelhoge verwachting.

In situ vindplaatsen uit het Laat Paleolithicum - Mesolithicum worden in de top van de natuurlijke podzoldodem verwacht (A-E en B-horizonten). *In situ* vindplaatsen uit het Neolithicum – Vroege Middeleeuwen worden verwacht in de natuurlijke B-horizont tot diep in de C-horizont. Het archeologisch niveau voor dergelijke vindplaatsen wordt verwacht vanaf ca. 30 cm –Mv.

In situ resten uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd kunnen echter al tegen het maaiveld voorkomen en tot diep in de C-horizont doorlopen. Omdat uit historische kaarten blijkt dat het plangebied in de 19^e en begin 20^e eeuw in gebruik was als akker, worden voor deze periode geen gebouwresten verwacht. Pas na 1950 worden gebouwen opgetrokken in het plangebied.

Er zijn geen directe aanwijzingen voor diepe bodemverstoringen in het plangebied. Wel is de bodem waarschijnlijk verstoord bij de constructie van de huidige bebouwing.

1.4 Aanvullende informatie

Inmiddels is bekend dat de geplande woningen een funderingsdiepte hebben van 60 cm á 80 cm onder het maaiveld. Deze woningen krijgen geen kelder. Het is aannemelijk dat het bestaande gebouw (grote loads) een funderingsdiepte heeft van tenminste 1 m onder het maaiveld; er zijn echter geen exacte gegevens voorhanden over diepte en omvang van de fundering (mondelinge mededelingen opdrachtgever).

1.5 Onderzoeksvragen

Het veldonderzoek diende in de mate van het mogelijke antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe ziet de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Is de bodemopbouw in (delen van) het plangebied zodanig intact dat eventueel archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?
- (indien van toepassing) Wat is de aard, datering, diepteligging en gaafheid van de archeologische resten?

- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
- Op welke wijze(n) kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

1.6 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.2), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

2 Veldonderzoek

2.1 Methode

Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. De gevolgde onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.2.

Het karterend veldonderzoek had een tweeledig doel. Ten eerste, diende het booronderzoek om inzicht te krijgen in de bodemkundige situatie in het plangebied. Ten tweede, diende het karterend booronderzoek om eventuele archeologische vindplaatsen op te sporen.

Binnen de bestaande bebouwing (grote loods) kon niet geboord worden (figuur 2). Het is echter aannemelijk dat de bodem hier tenminste tot 1 m onder het maaiveld verstoord is (zie § 1.4). Daarom zijn de boringen zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over de brede, met klinkers verharde zone aan de straatzijden van het terrein (figuur 3). Voor het veldonderzoek zijn 5 boringen uitgevoerd.

Er is geboord tot maximaal 0,9 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. Omdat de bovengrond erg verdicht was, was het bij alle boringen nodig om tot 30 á 40 cm –Mv eerst met een edelmanboor van 7 cm te boren. Voor alle boringen diende ook de klinkerverharding verwijderd te worden.

De boringen zijn tijdens het veldwerk lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) digitaal beschreven in het boorbeschrijvingssysteem van RAAP (Deborah2; bijlage 1) en met GPS ingemeten (x/y/z-coördinaten). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,3 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

De uitgebreide boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel) zijn opgenomen in bijlage 1.

2.2 Resultaten

Geologie en bodem

Alle boringen zijn op een met klinkers verhard terrein gezet. Over dit terrein heeft jarenlang zwaar verkeer gereden, waardoor veel oneffenheden zijn ontstaan; de variaties in maaiveldhoogte (tussen 24,44 m en 24,77 m +NAP; zie bijlage 1) zijn vooral hieraan te wijten. Een natuurlijk reliëfverloop is op het terrein niet waarneembaar.

Bij boringen 1, 2, 4 en 5 is onder de klinkerverharding een opgebracht pakket aanwezig. Bij boring 1 is ondoordringbaar beton aanwezig op 25 cm –Mv; de boring is in de mate van het mogelijke verplaatst (steeds klinkers verwijderen) maar telkens is op beton gestoten. Bij boring 2 reikt het opgebrachte pakket tot 20 cm – Mv; in boringen 4 en 5 is het pakket dikker en reikt respectievelijk tot 55 cm en 30 cm –Mv.

De opgebrachte laag bestaat vooral uit materiaal van de natuurlijke C-horizont (licht geelgrijs, matig fijn dekzand) vermengd met delen van een bouwvoor (bruingrijs, humeus, matig fijn zand). Waarschijnlijk is de laag ontstaan door grondwerken voor het bouwrijp maken van het perceel, waarbij delen van de oorspronkelijke bodem zijn verschoven. Het is opvallend dat in de opgebrachte grond nergens puin of ander vondstmateriaal is vastgesteld.

Onder het opgebrachte materiaal is een laag aanwezig die geïnterpreteerd wordt als een verstoorde bouwvoor. Ze bestaat uit zwak humeus, bruingrijs, sterk lichtgeel gevlekt en matig fijn zand. Bij boring 3 ligt deze laag onmiddellijk onder de klinkerverharding. Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een plaggendeek; het pakket is te dun en vertoont geen gelaagdheid. Bij boringen 2, 4 en 5 is de bouwvoor slechts 10 á 15 cm dik; in boring 3 is ze 45 cm dik. De laag bevat soms wat baksteengruis (boring 4 en 5); verder zijn er verschillende fragmenten recent wit glas in aangetroffen (boring 5).

Onder de bouwvoor ligt de C-horizont (A-C profiel); nergens is een natuurlijk podzolprofiel vastgesteld. De top van de C-horizont is bij boringen 2, 4 en 5 sterk verstoord en sterk bruingrijs gevlekt (materiaal uit bovenliggende bouwvoor). Bij boring 5 is wat baksteengruis aangetroffen in deze laag. Na 10 cm á 25 cm is de onverstoorde C-horizont aanwezig. Bij boring 3 gaat de verstoorde bouwvoor abrupt over in de onverstoorde C-horizont. De natuurlijke C-horizont bestaat uit lichtgeel dekzand met soms enkele roestvlekken. De absolute hoogte van de top van de onverstoorde C-horizont varieert van 23,92 m tot 24,08 m +NAP; de diepte tegenover het maaiveld bedraagt 45 cm (boring 2) tot 75 cm (boring 4).

Omdat geen podzolprofiel meer aanwezig is in de top van de natuurlijke bodem, is het moeilijk om de exacte verstoringsdiepte vast te stellen (i.e. tot hoe diep de natuurlijke bodem afgegraven en/of verstoord is). Bij een geringe verstoringsdiepte worden echter nog restanten van een E- en B-horizont verwacht in de verstoorde bouwvoor en het verstoorde deel van de C-horizont (zgn. 'gebroken podzol'); hieruit blijkt dat waarschijnlijk een aanzienlijk deel van de natuurlijke bovengrond verstoord is.

Archeologie

Tijdens het onderzoek zijn, op wat baksteengruis en recent glas na, geen vondsten aangetroffen. Er zijn evenmin archeologische sporen of structuren aangeboord: het in boring 1 aangetroffen beton is met zekerheid van recente oorsprong.

Synthese

De boorresultaten wijzen op een grotere mate van bodemverstoring dan verwacht werd op basis van het bureauonderzoek. Waarschijnlijk zijn ondermeer graafwerken uitgevoerd om het terrein bouwrijp te maken. Het ontbreken van een natuurlijk podzolprofiel zou daarnaast (mede) veroorzaakt kunnen zijn door ploegen, spitten en/of egalisatie toen het terrein in gebruik was als landbouwgrond.

Alle opgeboorde materiaal is gezeefd en gecontroleerd op archeologische indicatoren, maar deze zijn niet aangetroffen. Het enige vondstmateriaal bestond uit een kleine hoeveelheid baksteengruis en enkele fragmenten recent glas. Er zijn evenmin aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische sporen of structuren.

Aan de hand van de resultaten van het booronderzoek, wordt de gespecificeerde archeologische verwachting uit de bureaustudie bijgesteld.

Door de vastgestelde bodemverstoring geldt een lage verwachting voor gawe vindplaatsen. Eventuele *in situ* vuursteenvindplaatsen uit het Paleolithicum – Mesolithicum zijn naar verwachting geheel verdwenen, omdat geen natuurlijk podzolprofiel is vastgesteld. Ook sporen of structuren uit de periode Neolithicum – Nieuwe tijd zijn naar verwachting (grotendeels) verdwenen.

Binnen de bestaande bebouwing (grote loods) kon niet geboord worden. Het is echter aannemelijk dat de bodem hier (tenminste) in dezelfde mate verstoord is. Bij de bouw van de huidige loods is waarschijnlijk verdere bodemverstoring opgetreden. De exacte omvang en diepte van deze recentste verstoring is niet bekend (zie ook § 1.4).

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

Op basis van de verzamelde gegevens blijkt dat er in het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats te verwachten is.

3.2 Aanbevelingen

Op basis van de onderzoeksresultaten ziet RAAP, vanuit archeologisch oogpunt, geen restricties ten aanzien van de verdere planvorming.

Tot slot

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Om deze te laten bekrachtigen in een selectiebesluit, kan contact worden opgenomen met de bevoegde overheid (Gemeente Eersel). RAAP kan u daarbij assisteren.

Indien u vragen heeft kunt u contact opnemen met de projectleider van dit project, drs. J. Vansweevelt (0495 513 555).

Literatuur

Kremer, H. & D. Hagens, 2011. Bureauonderzoek. De Flinkert te Vessem, gemeente Eersel. *Synthebra-rapport S110061*. Synthebra bv., Doetinchem.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging plangebied (rood). Inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Situatie op het terrein tijdens het booronderzoek.

Figuur 3. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel)

Archeologische perioden			
Tijdperk			Datering
Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)			1795
Nieuwe tijd		B	1650
		A	1500
Middeleeuwen		Laat	1250
		Vol	1050
	Vroeg	Ottoons	900
		Karolingisch	725
		Merovingisch laat	525
		Merovingisch vroeg	450
Romeinse tijd		Laat	270
		Midden	70 na Chr.
		Vroeg	15 voor Chr.
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
		Midden	250.000
		Oud	

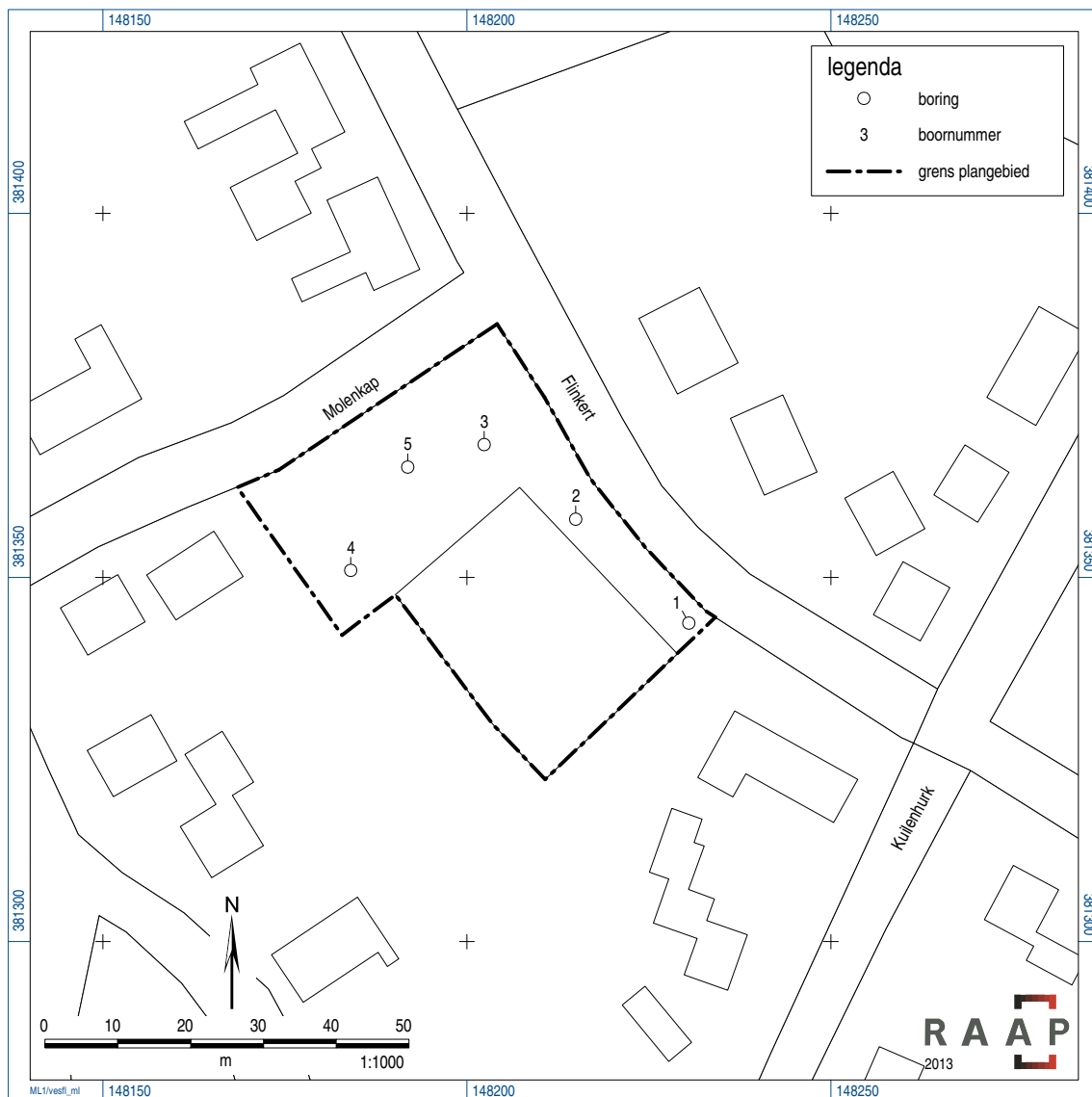
Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Ligging plangebied (rode lijn); inzet: ligging in Nederland (ster).

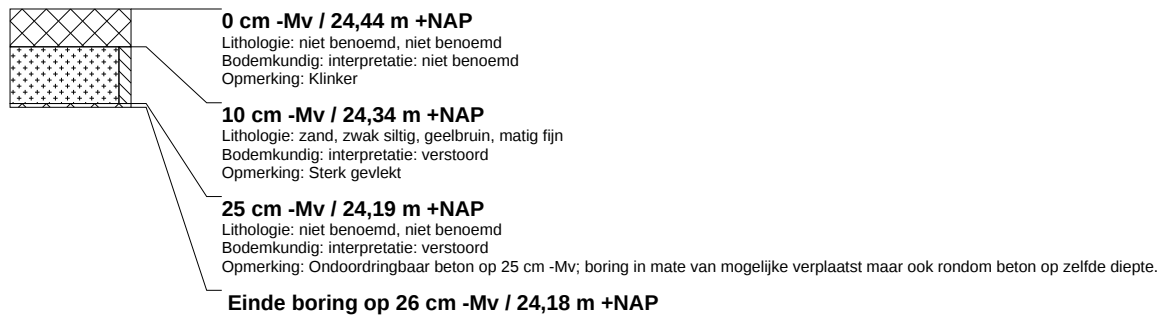
Figuur 2. Situatie op het terrein tijdens het booronderzoek (noordwestelijk deel van plangebied).

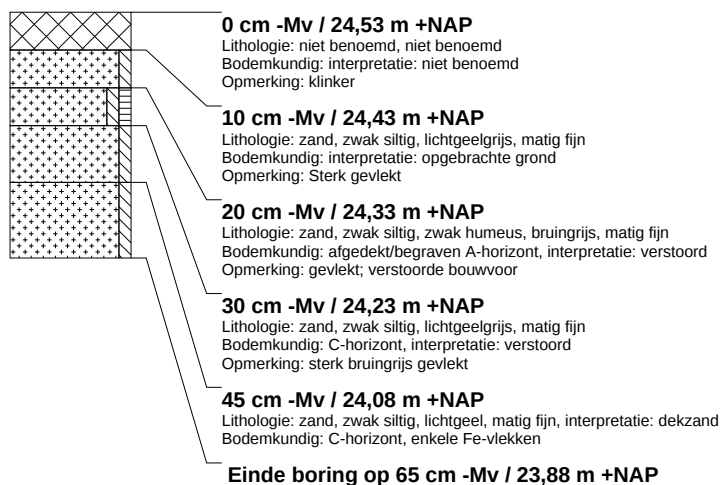
Figuur 3. Boorpuntenkaart.

boring: VESFL-1

beschrijver: JV, datum: 19-8-2013, X: 148.230,47, Y: 381.343,75, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 24,44, precisie hoogte: 1 cm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Eersel, plaatsnaam: Vessem, de Flinkert, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VESFL-2

beschrijver: JV, datum: 19-8-2013, X: 148.214,93, Y: 381.358,00, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 24,53, precisie hoogte: 1 cm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Eersel, plaatsnaam: Vessem, de Flinkert, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP Zuid, opmerking: voorgeboord met E7

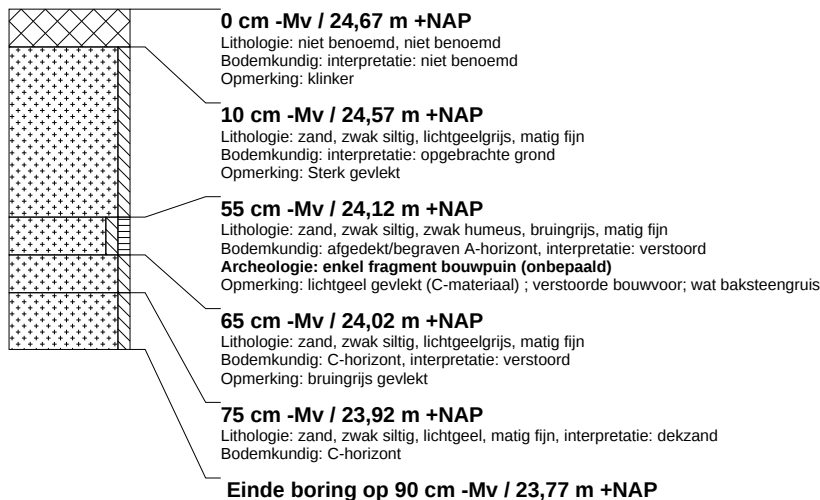
boring: VESFL-3

beschrijver: JV, datum: 19-8-2013, X: 148.202,36, Y: 381.368,25, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 24,54, precisie hoogte: 1 cm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Eersel, plaatsnaam: Vessem, de Flinkert, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP Zuid, opmerking: voorgeboord met E7

boring: VESFL-4

beschrijver: JV, datum: 19-8-2013, X: 148.184,03, Y: 381.350,97, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 24,67, precisie hoogte: 1 cm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Eersel, plaatsnaam: Vessem, de Flinkert, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP Zuid, opmerking: voorgeboord met E7

boring: VESFL-5

beschrijver: JV, datum: 19-8-2013, X: 148.191,86, Y: 381.365,18, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 24,77, precisie hoogte: 1 cm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Eersel, plaatsnaam: Vessem, de Flinkert, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP Zuid, opmerking: voorgeboord met E7

